

Zadanie domowe z języka polskiego.

Klasa III, semestr VI

.....
Imię i nazwisko

Ofiary i kaci

Gustaw Herling-Grudziński *Inny świat*

KARTA

A

Przeczytaj uważnie tekst, wykonaj związane z nim polecenia. Odpowiadaj tylko na podstawie tekstu i tylko własnymi słowami, chyba że w zadaniu polecono inaczej.

Stanisław Stabro

Fenomenologia cierpienia (fragmenty)

Bohaterowie *Innego świata*, podobnie jak inne postaci z kręgu literatury obozowej, nie potrafią uwolnić się od „syndromu koncentracyjnego”, czyli specyficznego spojrzenia nie tylko na obozową rzeczywistość. Pojęcie to, podobnie jak kategoria „rzeczywistości koncentracyjnej” [...] w największym skrócie oznacza sytuację, w której obóz stawał się miniaturą państwa zorganizowanego według totalitarnego projektu i więźniń zaczynał postrzegać także pozaobozową rzeczywistość wyłącznie w ten sposób. Stawał się w konsekwencji paradoksalnym niewolnikiem przemocy, a nie tylko jej ofiarą fizyczną. Sam, z własnej woli zaczynał rozumować wszczepionymi mu kategoriami terroru. Herling-Grudziński nadał w swej relacji owemu „syndromowi koncentracyjnemu” dodatkowe znaczenie. Staje się on rodzajem projekcji ontologicznej¹, symbolem życia w upodleniu, od którego nie można się uwolnić, lecz w tej sytuacji, pozornie bez wyjścia, należy go fatalistycznie zaakceptować. Obóz bowiem to nie tylko strzeżona zona łagru. Obóz to uwewnętrzniona przez bohaterów i zinternalizowana jako antywartość – przemoc: „Od obozu nie można uciec, przyjaciele” – mówił bohater nieudanej ucieczki, Fin Rusto Karinen – „nie dla nas wolność. My przykuci do obozu na całe życie, chociaż nie nosimy łańcuchów. Możemy próbować, błądzić, ale w końcu wracamy. Taki los. Przeklęty los”. [...]

Inny świat w zupełnie odmienny sposób traktuje tradycyjną już relację kata i ofiary. We wzorcu, który naszej podświadomości narzucił Borowski, był to mimo wszystko demoniczny behawioryzm. Gustaw Herling-Grudziński, zbliżając się o wiele bardziej do prawdy o człowieku, konsekwentnie doheroizuje ów układ i samego bohatera. W jego książce świat cały przesycony jest cierpieniem, zawarte jest ono nawet w opisach przyrody, stanowi jakby przedustawny element rzeczywistości. [...]

Udręka życia obozowego miała wymiar nie tylko fizyczny. Więźnia starano się pozbawić przede wszystkim nadziei, bowiem wtrącenie go w stan rozpacz było najlepszym sposobem na złamanie woli oporu. [...] Dlatego najbardziej świadomi bohaterowie *Innego świata* nie werbalizując celów swojego działania i jakby nie zdając sobie sprawy z jego głębszego [...] sensu, instynktownie walczą nie tylko o swoje fizyczne przetrwanie, lecz o utrzymanie przy życiu trzech ewangelicznych skądinąd cnót: Wiary, Nadziei, Miłości. [...] W świadomości ich wszystkich dobrowolnie przyjęte cierpienie zwycięża obozową mękę i zadawany im gwałt. [...]

W interpretacjach [...] *Innego świata* główny nacisk kładzie się na jego relacyjny w stosunku do rzeczywistości obozowej charakter. Książka Herlinga-Grudzińskiego w takim aspekcie to relacja lub

powieść dotycząca realiów rosyjskich łagrów, uzupełnienie obrazu narodowej martyrologii. Na wyższym niż wyłączone werystyczne piętrze interpretacji porównuje się dzieło Herlinga-Grudzińskiego z opowiadaniem obozowymi Tadeusza Borowskiego, często mechanicznie i niesłusznie, bo przecież te dwie koncepcje kryzysu europejskiej kultury różnią się zasadniczo. [...]

Inny świat jest przede wszystkim traktatem o cierpieniu jako integralnym składniku ludzkiego losu. Obóz koncentracyjny w sowieckiej wersji jest tu tylko uszczegółowieniem tego egzystencjalnego prawa.

Stanisław Stabro, *Gustaw Herling-Grudziński – „Inny świat”*. Fenomenologia cierpienia, w: *Etos i artyzm. Rzecz o Herlingu-Grudzińskim*, red. Seweryna Wysłouch, Ryszard K. Przybylski, Wydawnictwo a5, Poznań 1991.

¹ ontologiczny – związany z bytem, dotyczący bytu, istnienia.

1. Na czym według autora polega „syndrom koncentracyjny”?

2. Co to znaczy, że więzień obozu koncentracyjnego stawał się „niewolnikiem przemocy”, a nie tylko jego ofiarą?

3. Co u Gustawa Herlinga-Grudzińskiego oznacza obóz koncentracyjny jako symbol „projekcji ontologicznej”?

4. W jakim celu autor cytuje wypowiedź jednego z bohaterów utworu, Fina Rusto Karinena?

5. Na czym jeszcze, poza cierpieniem fizycznym, polegała udręka życia obozowego?

6. Co pomagało według autora przetrwać obozowe cierpienie i mękę?

7. Czym w odniesieniu do tematu różni się utwór Herlinga-Grudzińskiego od opowiadań Tadeusza Borowskiego?

8. Autor stwierdza, że obóz koncentracyjny w sowieckiej wersji jest uszczegółowieniem egzystencjalnego prawa. Sformułuj to prawo.

9. Dopisz numery akapitów, w których można znaleźć odpowiedzi na podane pytania.

Co jest integralnym składnikiem ludzkiego losu?	
W jaki sposób można przetrwać obozowe cierpienie?	
Na czym polega „syndrom koncentracyjny”?	
Z jakim utworem porównuje się dzieło Herlinga-Grudzińskiego?	
Na czym polega niezwykłość opisu cierpienia przez Herlinga-Grudzińskiego?	

10. W podanym zdaniu zastąp synonimem podkreślony wyraz.

„Obóz bowiem to nie tylko strzeżona zona łagru”.

11. W podanym wypowiedzeniu nazwij wszystkie części zdania.

„W jego książce świat cały przesycony jest cierpieniem [...]”.
